

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД

РЕШЕНИЕ №22

София, 10 декември 1996 г.

(обн., ДВ, бр. 1 от 3 януари 1997 г.)

Конституционният съд в състав:

Председател: Асен Манов

Членове: Младен Данаилов

Иван Григоров

Милчо Костов

Пенчо Пенев

Цанко Хаджистойчев

Тодор Тодоров

Станислав Димитров

Александър Арабаджиев

Николай Павлов

Георги Марков

Димитър Гочев

при участието на секретар-протоколита Мариана Георгиева разгледа в закрито заседание на 10 декември 1996 г. конституционно дело № 24 от 1996 г., докладвано от съдията Николай Павлов.

Производството по делото е по чл. 149, ал. 1, т. 2 от Конституцията. Образувано е на 28 октомври 1996 г. по искане на президента на Република България за установяване противоконституционността на Закона за изменение и допълнение на Закона за държавния бюджет за 1996 г. (ДВ, бр. 79 от 1996 г.).

В искането се твърди, че с приетия от 37-о Народно събрание закон се обявяват за държавни всички вземания от продажбата на природен газ по определени от Министерския съвет цени, доставени по търговски договори, разрешени по съответен ред, както и по международни договори и спогодби за периода на действието им, по които страна е Република България чрез овластения представител "Булгаргаз" - ЕАД. Изрично се подчертава, че законът въвежда и забрана тези вземания да се прехвърлят или да служат за обезпечение.

В искането се поддържа, че с този закон Народното събрание нарушава принципа на разделение на властите (чл. 8 от Конституцията), а така също принципа на свободна стопанска инициатива (чл. 19, ал. 1, 2 и 3 от Конституцията), както и неприкосновеността на частната собственост (чл. 17, ал. 3 от Конституцията), и навлиза в сферата на съдебната власт. Твърди се по-нататък, че е недопустимо чрез специален закон да се преуреждат стопански отношения в ущърб на конституционно гарантираните права на стопанските субекти.

С определение от 31 октомври 1996 г. Конституционният съд е допуснал искането и е конституирал като заинтересувани страни Народното събрание, Министерския съвет, министъра на финансите и главния прокурор.

По делото е постъпило становище единствено от Министерския съвет, подкрепено от Министерството на финансите, с което се поддържа, че искането е неоснователно и следва да бъде отхвърлено. Твърди се, че не може да бъде споделено изложеното в искането за нарушение на принципа на разделение на властите (чл. 8 от Конституцията), щом съдът е овластен да прилага закона по всяко конкретно дело. По-нататък се изтъква, че атакуваната редакция на § 1 ЗИДЗДБ за 1996 г. "има обяснителен характер и не създава самостоятелни права и задължения за правните субекти".

Като се спира на твърдението в искането за частноправния характер на вземанията от доставки на природен газ в страната, МС застъпва гледището, че "не може да има съмнение, че вземанията, които са включени като приходи в ежегодния закон за държавния бюджет, принадлежат на държавата и само тя е титуляр на тези вземания". По-нататък, по повод оплакването в искането за нарушение на чл. 17, ал. 3 и чл. 19, ал. 1, 2 и 3 от Конституцията, се изтъква, че "не може да се възприеме и твърдението, че със ЗИДЗДБ за 1996 г. се преуреждат стопански взаимоотношения, тъй като в неговите разпоредби се изяснява кои са държавните вземания". В заключение се добавя, че "нормите на атакувания закон като публичноправни норми нямат за предмет регулиране на определена стопанска дейност на частноправни стопански субекти, поради което не може да се твърди, че накърняват свободната стопанска инициатива и ограничават възможността за развиване на свободна стопанска дейност".

Конституционният съд, за да се произнесе по направеното искане, взе предвид следното:

С § 1 от Закона за изменение и допълнение на Закона за държавния бюджет за 1996 г. се обявяват за държавни "всички вземания към юридически лица и еднолични търговци от продажби на природен газ по определени от Министерския съвет вътрешни цени, доставени по търговски договори, разрешени по съответния ред, както и по международни договори и спогодби, включително и по Ямбургската спогодба, за периода на действието им, по които страна е Република България чрез овластения представител "Булгаргаз" - ЕАД". Тази недвусмислена цел и ефект на закона - да обяви за държавни вземания, които не са били третираны като такива до приемането му - разкрива, на първо място, противоречието му с основното конституционно начало, заложено в разпоредбата на чл. 4, ал. 1 от Конституцията. Принципът на правовата държава, съдържащ се в тази разпоредба, освен всичко друго означава и това, че основите на правовия

ред, заложен в Конституцията, важат в еднаква степен и за органите на законодателната, изпълнителната и съдебната власт, както и за всички правни субекти. Естествена последица от този принцип е изискването за предварителна законоустановеност на държавните вземания. Още повече това е така, когато се касае за третирането на дадено вземане в приходната част на държавния бюджет: то трябва предварително да е определено по законов път като такова. Оспореният закон, разглеждан като акт на законодателната власт, е свързан с последици, които надхвърлят конституционно установените и допустими граници на държавна намеса.

Не може да се възприеме тезата, че атакуваният закон има тълкувателен характер. Напротив, същият въвежда нова правна уредба на заварени граждански правоотношения, като обявява частноправни вземания за държавни. Приемането на нарочен законодателен акт с конфискационен характер би било безсмислено, ако тези вземания бяха наистина държавни.

Под "разрешени и сключени по съответния ред договори" на ЗИДЗДБ от 1996 г. очевидно се имат предвид всички търговски договори, които са били разрешени по силата на съответното действащо законодателство. Щом не е имало законова забрана за внос на газ от търговци, ясно е, че вземанията на частноправни субекти за доставян природен газ са частноправни по своя характер.

Икономиката на страната ни се основава на свободната стопанска инициатива - чл. 19, ал. 1 от Конституцията. Затова стопанската дейност на юридическите лица следва да се закриля от закона - чл. 19, ал. 3 от Конституцията. Законодателят следва да създава и гарантира на всички юридически лица еднакви правни условия за стопанска дейност - ал. 2 на чл. 19 от основния закон.

За юридическите лица частната собственост е условие за тяхната икономическа стабилност, за разрастване на тяхната дейност и за постигане на целите, за които те са създадени - в този смисъл е и Решение № 19 от 1993

г. по к.д. № 11 от 1993 г. на Конституционния съд. Частната собственост и на юридическите лица е неприкосновена - чл. 17, ал. 3 от основния закон.

Ето защо едно частноправно вземане, каквито са вземанията по § 1, ал. 1 от ЗИДЗДБ на Република България, не може да бъде обявено за държавно. То може да бъде принудително отчуждено, но само при условията на чл. 17, ал. 5 от Конституцията - наличие на държавни нужди, които не могат да бъдат задоволени по друг начин и след предварително и равностойно обезщетение.

Конституционният съд на основание чл. 149, ал. 1, т. 2 от Конституцията

РЕШИ:

Обявява за противоконституционен Закона за изменение и допълнение на Закона за държавния бюджет на Република България (ДВ, бр. 79 от 1996 г.).

Председател: Асен Манов